

MATE HRASTE

29. studenoga 1970. preminuo je u Zagrebu sveučilišni profesor i akademik Mate Hraste, ugledni hrvatski lingvist.

Mate Hraste rođen je 25. siječnja 1897. u Brusju na otoku Hvaru. Gimnaziju je polazio u Dubrovniku i Splitu, a na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirao je g. 1923. grupu za hrvatski ili srpski jezik i jugoslavenske književnosti. Posebno se posvetio proučavanju hrvatskih dijalekata i povijesti jezika, pa je g. 1938. u Beogradu promoviran na čast doktora lingvistike na temelju rasprave o dijalektu otoka Brača. Služio je kao srednjoškolski profesor u Srijemskoj Mitrovici, Sisku i Petrinji, a g. 1946. izabran je za docenta na Katedri za hrvatski ili srpski jezik na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od godine 1955. do umirovljenja 1965. bio je redoviti profesor na toj katedri s osobitim obzirom na dijalektologiju i povijest jezika. Pravi član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu postao je g. 1961. Godine 1970. nagrađen je republičkom nagradom »Božidar Adžija« za životno djelo. Nosilac je Ordena rada I stupnja.

Prva znanstvena rasprava prof. Mate Hraste objavljena je g. 1935, i to o dijalektu otoka Hvara, a poslije toga je redom objavljivao rasprave o bračkom, viškom, šoltanskom, čiovskom, drveničkom, susačkom i o istarskim čakavskim govorima. Obradio je i onomastiku i toponomastiku hvarske općine, a i drugih čakavskih područja. Pripremao je iscrpan rječnik srednjodalmatinskih čakavskih govora i obradio njegov pretežni dio. S osobitom ljubavlju obrađivao je akcenatska pitanja hrvatskog jezika. Proučavao je i Marulićev književni jezik. Sastavio je i bibliografiju radova domaćih i stranih učenjaka s područja dijalektologije, antroponimije, toponimije i hidronimije i objavio je g. 1956. I problemi književnog jezika bili su predmet njegova izučavanja, pa je u suradnji s prof. Živkovićem i Brabecom priredio i Gramatiku hrvatskoga ili srpskoga jezika za srednje škole.

Akademik Mate Hraste bio je vrlo aktivan i u organizacionim poslovima svoje struke. Od osnutka Jezika, časopisa za kulturu hrvatskoga književnog jezika, pa sve do svoje smrti bio je član uredništva, od 1952. do 1970. Bio je predsjednik Hrvatskog filološkog društva, predsjednik Saveza slavističkih društava Jugoslavije, član Pravopisne komisije, odbornik Matice hrvatske i predsjednik jugoslavenske komisije za dijalektološki atlas. Nekoliko godina bio je direktor Instituta za jezik Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

U Akademiji je osnovao Hrvatski dijalektološki zbornik, uređivao Filologiju i Građu za povijest književnosti hrvatske. Kao član Pravopisne komisije bio je jedan od 11 izrađivača Pravopisa hrvatskosrpskog (srpskohrvatskog) književnog jezika i član uredništva Rječnika hrvatskosrpskoga (srpskohrvatskoga) književnog jezika, koji su pokrenule Matica srpska i Matica hrvatska. Na provođenju zaključaka Novosadskog dogovora o srpskohrvatskom (hrvatskosrpskom) jeziku i pravopisu lojalno je surađivao, ali je izražavao i javno svoje nezadovoljstvo kad se taj dogovor počeo nepravilno provoditi.

Kao sveučilišni profesor akademik Hraste mnogo se brinuo za školovanje mladih znanstvenih radnika, osobito na području dijalektologije. Na njegovoj katedri ostala su za njim tri kvalificirana stručnjaka: za čakavski, kajkavski i štokavski dijalekt i za povijest jezika. Njegovi mladi dotori lingvistike aktivni su u Institutu za jezik JAZU. A ni broja se ne zna srednjoškolskim nastavnicima koje je on odgojio.

Akademika Matu Hrastu resile su mnoge čovječje vrline, iznad svega ljubav prema bližnjima i prema svojim suradnicima, velika marljivost i izdržljivost u radu, ljubav prema narodu i povezanost s rodnom grudom, demokratsko osjećanje i široko hrvatsko i jugoslavensko srce. Najsretniji je bio među svojim seljacima, ribarima i radnicima. S torbom na leđima propješačio je sve čakavske krajeve verući se i kozjim putovima. Bio je čelična zdravlja, ali ga je prije tri godine šcepala neizlječiva bolest koju nije mogao više svladati. Njegov nestanak iz hrvatske znanstvene sredine teško će se i dugo osjećati, jer je on bio predvodnik hrvatske dijalektologije i najbolji poznavalac čakavskog dijalekta. Umro je upravo onda kad je bio na vrhuncu svoje stvaralačke djelatnosti. Ali ipak stvorio je radove koji će ga dugo nadživjeti.

Kao dekan Filozofskog fakulteta u Zagrebu odlikovao se velikom brigom za fakultet, za studente i kolege, te je doista sagorijevao na poslu. Nije se ustručavao da osobno obilazi urede izvan fakulteta, samo da namakne kakav stan za kojeg asistenta.

Zbog svih spomenutih kvaliteta uspomena na profesora i akademika Matu Hrastu bit će dugotrajna.

Lj. Jonke